

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1917.

Andra kammaren.

Nr 3.

Onsdagen den 17 januari.

Kl. 2 e. m.

§ 1.

Upplästes ett till kammaren inkommet protokoll så lydande:

*Protokoll, hållet inför statsrådet och chefen
för justitiedepartementet den 17 januari 1917.*

Till justitiedepartementet hade från överståthållarämbetet insänts en den 4 januari 1917 dagtecknad riksdagsmannafullmakt av innehåll, att sedan landsorganisationens kassör Ernst Julius Söderberg blivit utsedd till ledamot av riksdagens andra kammare för Stockholms stads första valkrets för en tid av tre år, räknade från och med den 1 januari 1915, men denna plats blivit ledig, vid för rättning enligt 67 § av lagen om val till riksdagen folkskolläraren Johan Björling blivit utsedd att inträda såsom ledamot av nämnda kammare för tiden till den 1 januari 1918.

Vid den granskning av fullmakten, som företogs inför statsrådet och chefen för justitiedepartementet samt vidare av vederbörande fullmäktige i riksbanken och riksgäldskontoret, framställdes mot fullmakten icke någon anmärkning.

Protokoll över vad sålunda förekommit skulle jämte den granskade fullmakten överlämnas till andra kammaren.

I ämbetet:

Sven Hagströmer.

Jämte det protokollet lades till handlingarna, godkände kammaren den däri omnämnda fullmakten samt förklarade herr Björling behörig till riksdagsmannakallets utövande.

Herr talmannen tillkännagav, att herr Björling denna dag in tagit sin plats i kammaren.

§ 2.

Herr talmannen meddelade, dels att herrar Liljedahl, Sigfrid, Nilsson i Tånga, Waldén och Jönsson i Revinge, som vid det i bör-

Andra kammarens protokoll 1917. Nr 3.

jan av sammanträdet den 15 innevarande januari verkställda upp-ropet ej låtit sig avhöra, anmält, att de på grund av tågförsening ej kunnat infinna sig, dels ock att nämnda ledamöter under gårdagen inställt sig vid riksdagen och nu intagit sina platser i kammaren; och blevo de av dem anmälda förfallen av kammaren godkända.

§ 3.

Jämlikt beslut den 15 innevarande januari företogs nu val av tre ledamöter att deltaga i talmansöverläggningarna; och blevo därtill utsedda:

herr *Branting*,
» *Edén*, och
» *Lindman*,

en var med 206 röster.

§ 4.

Vid härefter anställt val av de två ledamöter, vilka jämte två ledamöter av första kammaren skulle hava inseende över riksdagens kansli, blevo därtill valda:

herr *Pettersson* i Södertälje och
» *Zetterstrand*,

vardera med 180 röster.

§ 5.

Vidare företogs val av åtta ledamöter att jämte herr talmannen tillsätta kammarens kanslipersonal och vaktbetjäning; och utsågos därvid:

herr vice talmannen *D. Persson*,
» *Andersson* i Skivarp,
» *Holmdahl*,
» *E. A. Nilson* i Örebro,
» *Palmstierna*,
» *Persson* i Stallerhult,
» *Persson* i Norrköping och
» *Tengdahl*,

en var med 158 röster.

§ 6.

Anställdes val av tre ledamöter att handhava vården om kam-marens ekonomiska angelägenheter; och blevo därtill valda:

herr *Odqvist*,
» *Röing* och
» *Waldén*,

en var med 159 röster.

§ 7.

Justerades protokollsutdrag angående de i paragraferna 3, 4, 5 och 6 här ovan omförmälda valen.

§ 8.

Föredrogs ånyo herr Höglunds i Stockholm på bordet vilande Herr Höglunds i Stockholm anmälan att han tills vidare vore förhindrad infinna sig vid riksdagen; och begärdes ordet därvid av

Herr Hallendorff, som yttrade: Herr talman, mina her-
rar! Jag tillät mig när denna herr Höglunds anmälan var före vid
förra sammanträdet att begära densamma på bordet därför, att dels
riksdagsordningens bestämmelser rörande arvodes utfående icke äro
så vidare klara, och dels därför att under sistförflutna riksdagen i
medkammaren ett fall inträffade, då en ledamot på grund av fängelse-
straff var förhindrad närvara, men likväl under den tiden fick åtn-
juta sådan ledighet från riksdagsarbetet, att han kom i åtnjutande
av arvode. Den frågan uppställdes sig genast då och blev förenål för
livlig diskussion; går det över huvud taget an, att arvoden, som
äro bestämda för att göra det möjligt för riksdagens ledamöter att
fullgöra sitt arbete, utbetalas, då vederbörande är genom dylika rätts-
liga omständigheter förhindrad att deltaga i riksdagsarbetet?

Bestämmelserna härvidlag återfinnas i riksdagsordningens 12, 23
och 30 §§. Huvudbestämmelsen är i 23 §, som för resten refererar
till 12 §; det heter i slutet av § 23: »Den ledamot av kammaren,
som icke i rätt tid vid riksdagen sig inställer, skall för varje dag
han utebliver vara förlustig 10 riksdaler av arvodet.» Det hände
vid 1888 års riksdag, att denna paragraf var föremål för en för-
ändring, och då blev även detta stadgande berört i konstitutionsut-
skottets utlåtande (nr 7). I detta heter det, efter referat av ovan-
nämnda bestämmelse: »Den omständigheten att riksdagsman för
sitt uteblivande kan uppvisa laga förfall medför icke befrielse från
denna råfölj, vadan arvodet även för sådan händelse minskas med
10 kronor per dag.» Detta utlåtande var enhälligt avgivet. Det
gällde i huvudsak, som jag sagt andra förhållanden, än de som jag
nu berört, och det blev föremål för debatt i båda kamrarna, varvid
yttrade sig inom första kammaren sådana auktoriteter, som Lois De
Geer. v. Ehrenheim, af Themptander, och i andra kammaren Herslow,
Sven Nilsson i Efveröd, Carl Ivarsson m. fl. Intet av alla dessa
anföranden berörde på ringaste sätt det nu citerade uttalandet eller
hade något att däremot invända, fastän man oliest ingående diskuterade
betänkandets motivering. Nu får man icke sluta för mycket *e si-*
lentio, men det må betonas, att det icke höjdes någon röst mot
ovannämnda folkning, åt vilken övits en så framskjuten plats i be-
tänkandet. Under sådana förhållanden torde man ha rätt att be-
trakta det såsom en oödkänd statsrättslig praxis, att icke ens oö-
känt laga förfall ovillkorligen fritager från förlusten av riksdags-

*Herr Hög-
lunds i Stock-
holm anmälan.*

(Forts.)

arvode. Följden härav blir den, att det måste bero på formlig framställning till kammaren att bliva befriad från arvodesförlusten, om sådan befrielse skall vara räknad ifrågakomma.

Vad som här föreligger, är som vi hörde förra gången en helt kort anmälan, att vederbörande är förhindrad att infinna sig. Därmed har han presterat ett laga förfall, men icke ett laga förfall, som utan vidare befriar honom från förlusten av riksdagsarvode. Vad skall då denna anmälan tjäna till? Jo, förklaringen finna herrarna i § 30 riksdagsordningen, och det är tydligtvis med hänsyn till den, som denna anmälan har betydelse. Där heter det nämligen: »Vardera kammaren äger, att bestämma påföljd av böter för den kammarens ledamot, som sig vid riksdagen ej i rätt tid inställer och därför ej visar laga förfall, eller som eljest utan tillstånd av kammaren, från riksdagsöverläggningarne förfallolöst sig avhåller.» Det är tydligtvis med hänsyn till den föreskriften, som det är av betydelse för vederbörande att prestera laga förfall och därigenom befrias från böter. Men med hänsyn till arvodets utfående enligt 12 och 23 §§ har denna anmälan ingen betydelse.

Då saken ligger så, att det endast nu föreligger en anmälan av vederbörande om laga förfall, har jag för min del icke annat yrkande än att denna anmälan läggas till hanlingarna.

Frågan om arvodet blir sedan en sak, som får prövas i särskilt sammanhang, därest ansökan om en s. k. ledighet från riksdagsarbetet inkommer.

Vidare anförde

Herr Rydén i Malmö: Herr talman! Jag har begärt ordet för att lämna en liten redogörelse för den praxis, som i detta fall har utbildat sig, och jag gör det särskilt med hänsyn till ett fall, som förekom år 1913 inom statsrevisionen och där var föremål för ingående uppmärksamhet.

Det förhåller sig nämligen så, att den tolkning som konstitutionsutskottet vid 1888 års riksdag gav åt denna bestämmelse förföll därigenom att andra kammaren avslog den gjorda framställningen, och följaktligen kan icke detta uttalande tillmätas prejudicerande betydelse. Därmed vågar jag bestämt påstå, att praxis i fråga om tolkning av 12 § går i rak motsatt riktning mot den tolkning som hävdas av herr Hallendorff.

Jag har lånat upp riksgäldsfullmäktiges protokoll för år 1913 för att referera det fall, som då blev föremål för ingående överläggningar. Det förhöll sig så, att vid 1913 års riksdag hade en ledamot av första kammaren på grund av sjukdom befunnit sig i utlandet, i Egvpten, vid riksdagens öppnande och lät vid första sammanträdet förete ett läkarbetyg som styrkte hans sjukdom. Han inställde sig först den 28 mars. Då uppstod frågan om utbetalande av arvode, när han icke i rätt tid sig inställt, och den frågan blev föremål för riksgäldsfullmäktiges behandling samt

bordlades vid första sammanträdet. De undersökte då saken och funno ett annat fall, som är i riksgäldsfullmäktiges protokoll refererat, och som så vitt jag kan se är nästan på dagen sammanfallande med det här föreliggande.

Herr Höglunds i Stockholm anmälan.
(Forts.)

Vid 1903 års riksdag hände det nämligen, att en ledamot av andra kammaren omedelbart före första sammanträdet råkade ut för en olyckshändelse, varvid han skadade sig så, att han icke kunde infinna sig vid detsamma, därvid dock läkarbetyg företeddes. Han inställde sig sedan först den 5 maj. Beträffande herr Höglund torde det bli va den 6 maj som förfallet skulle upphöra. Han uppbar utan någon tvekan arvode från den 15 januari 1903.

Riksgäldsfullmäktige återopade såväl detta fall som en sedan lång tid tillbaka rådande praxis och beslöto 1913 att utbetala arvode till den ledamot av första kammaren som det då var fråga om.

Jag anser mig ha rätt att meddela litet mer om denna saks behandling därför, att den kan ha sitt intresse för kammaren.

När statsrevisorerna sammanträdde den hösten och granskade riksgäldsfullmäktiges protokoll, gjorde riksgäldsfullmäktiges ordförande doktor Cavalli direkt till mig såsom ordförande i den avdelning inom statsrevisionen som hade att i första hand granska protokollen en formlig anhållan om, att denna sak skulle bli föremål för särskild uppmärksamhet inom revisionen, då riksgäldsfullmäktige skulle anse statsrevisorernas ställning till densamma såsom prejudicerande.

Inom statsrevisionen undersökte man detta ärende synnerligen ingående och kom till det resultatet, att det så vitt man kunde finna varit en obruten praxis, att den riksdagsman, som vid riksdagens början företedde av kammaren godkänt förfall, hade hela den tid vår undersökning omfattade, uppburit arvode från riksdagens början. Jag får också påpeka för herr Hallendorff, att det var en enhällig uppfattning hos dem som granskade denna sak att icke vidta åtgärder eller anmärka mot riksgäldsfullmäktige. Jag tillåter mig också betona, att vid granskning av denna sak deltog, så vitt jag nu erinrar mig, tre juridiskt bildade personer, som tillhöra samma meningsriktning som herr Hallendorff tillhör, och åtminstone en av dem var vid sista riksdagen ledamot av konstitutionsutskottet. Den uppfattning som de kommo till står sålunda i rak motsats till den av herr Hallendorff förfäktade och den stöder sig på den praxis, som faktiskt utbildat sig.

Jag vill icke giva mig in i dispyt med herr Hallendorff om grundlagstolkning, men jag har endast velat påpeka, att han har orätt, om han föreställer sig, att praxis varit i överensstämmelse med den tolkning av grundlagen som han gjort sig till talesman för.

Jag vill, herr talman, för min del, för att bereda tillfälle åt herr Höglund att i överensstämmelse med praxis erhålla arvode, hemställa, att kammaren beslutar att godkänna det av herr Höglund anmälda förfallet.

Herr Branting instämde häruti.

Herr Höglunds i Stockholm anmälan
(Forts.)

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman, mina herrar! Debatten har utvecklat sig så att fråga är att redan nu inom kammaren avgöra, huruvida herr Höglund skall bekomma arvode såsom riksdagsman eller icke. Den siste talaren ställde saken på sin spets därigenom, att han yrkade, att förfallet skulle uttryckligen godkännas, vilket sedermera kunde tjäna såsom motiv för att arvode skulle utbetalas till herr Höglund.

Nu vill jag först säga, att herr Höglund endast meddelat riksdagen, att han sitter häktad och därför icke kan inställa sig för att fullgöra sitt riksdagsmannaskap. Det är alltså allenast en anmälan om ett faktum, och det föreligger icke någon anledning för kammaren att därom uttala sig vare sig godkännande eller icke godkännande. Det är likgiltigt vilket vi göra. Han är och förblir borta från denna kammares förhandlingar även om kammaren skulle falla på den idén att icke godkänna det så kallade laga förfallet.

Herr Hallendorff har uttalat den meningen, att enligt grundlagen skulle en person, som icke inställer sig vid riksdagens första sammanträde, även om han har laga förfall, gå förlustig arvodet för den tid han är borta, och herr Hallendorff har anfört till stöd för denna uppfattning en paragraf i grundlagen. Herr Rydén säger däremot, att den åberopade paragrafen faktiskt i praxis fått en annan tolkning, och denna praxis har gått ut därpå, att en riksdagsman, som av laga förfall hindras att inställa sig och vars förfallsanmälan godkänts av kammaren, får i alla fall uppbära riksdagsmannaarvodet.

Om det är så som herr Rydén säger, att praxis hittills gått i den angivna riktningen, vill jag blott framhålla, att det är skillnad på förfall och förfall. Det finns ingen bestämmelse som säger, att riksdagsman under alla omständigheter vid laga förfall skall ha rätt att få arvode. Det lär väl åtminstone få bero på en prövning om förfallet är av sådan beskaffenhet, att han må åtnjuta arvode eller icke med andra ord om den omständighet, som åberopas som hinder för inställelse, är sådan, att den skäligen ej bör medföra förlust av arvodet. Jag vill i det sammanhanget fästa uppmärksamheten på den mycket stora skillnaden mellan föreliggande fall och det som herr Rydén talade om. Då var det fråga om hinder, som tilläventyrs kunde upphöra på grund av den ifrågasvarande personens egna vilja och åtgöranden, men här är hindret något annat. Här förhåller det sig så, att herr Höglund icke kan inställa sig på den grund att han, som undergår urbota bestraffning, till följd härav icke är i besittning av de medborgerliga rättigheter, som äro nödvändiga för utövande av riksdagsmannaskapet. Det är så vitt jag begränsar något helt nytt, som förut ej varit underkastat bedömande. Det vore mycket egendomligt, om kammaren ville på stående fot taga ställning till frågan om ett hinder av denna beskaffenhet skall föranleda indragning av riksdagsmannaarvodet eller icke. Det förefaller mig mera lämpligt att något se tiden an, så att man hinner sätta sig närmare in i frågan. Det är detta som gör, att jag för min del stannar vid det yrkande, att herr Höglund

lunds anmälan skall läggas till handlingarna. Om man väntar med ett uttalande som möjligen kan tolkas såsom ett beslut om att riksdagsarvodet skall utgå, är det antagligt, att framställning i ämnet en gång kommer från riksgäldsfullmäktige. Det är riksgäldsfullmäktige, som hava att besluta, om riksdagsarvode skall utgå eller icke, och med all sannolikhet torde dessa finna föreliggande fall så säreget, att de, när det blir fråga om att uppgöra förteckning över utgående riksdagsmannaarvoden, finna sig böra hemställa om kammarens yttrande eller beslut i ämnet. Under sådana förhållanden synes det mig vara ur alla synpunkter lämpligast, liksom det icke heller är på något sätt prejudicerande, om kammaren stannar vid att utan vidare lägga denna anmälan till handlingarna.

Herr Höglunds i Stockholm anmälan.

(Forts.)

Jag ber att på dessa grunder få förena mig i herr Hallendorffs yrkande.

Herr Lindhagen: Herr talman! Frågan, om herr Höglund skall åtnjuta arvode eller icke, förefaller åtskilligt omtvistad och skulle lämpligast kunna lösas, om herr Höglund bereddades tillfälle att jämlikt grundlagens bud intaga sin plats och utöva sitt riksdagsmannaskap. Det är detta som grundlagen bokstavligen säger, fastän Kungl. Maj:t haft den uppfattningen, att hans ansökan i den punkten icke kan lagligen bifallas. Såvitt jag kunnat utröna och förstå, beror denna uppfattning på att enligt allmän civillag skall ett straff, som vunnit laga kraft, verkställas, och då grundlagen icke innehåller uttrycklig föreskrift om, att det skall vara undantag för riksdagsman, så har Kungl. Maj:t icke ansett sig kunna medgiva, att herr Höglund får inställa sig och utöva sin riksdagsmannabefattning. Även om denna sak kan man hava olika meningar. De två paragrafer, som jag uppläste förra gången denna fråga var uppe, nämligen § 111 regeringsformen och § 4 riksdagsordningen, de säga ju i otvetydiga ordalag, att en riksdagsman icke får förhindras att utöva sin riksdagsmannabefattning. Såvitt jag kan finna av en del riksdagshandlingar, som jag först i dag fått tillfälle att taga del av, så är det en allmän uppfattning, att sunda förnufvet kräver, att en person, som fortfarande är riksdagsman, skall, i normala fall åtminstone, få utöva sitt riksdagsmannauppsdrag även om han är dömd till frihetsstraff för politisk förseelse eller annat brott, och man beklagar bara, att icke någon otvetydig bestämmelse härom finnes i grundlagarna.

Jag har för min del tänkt mig den möjligheten, att denna kammare, som enligt flera bestämmelser i grundlagarna har att vaka över sina medlemmars integritet, kunde förklara, att riksdagsman Höglund skulle beredas tillfälle att intaga sin plats i riksdagen och följaktligen för den tid riksdagen varar frigivas ur fängelset. Jag har en sådan uppfattning, då nu Kungl. Maj:t ansett sig icke kunna frigiva honom. Vill man emellertid hava grundlagen tillämpad, såsom jag tolkar den, så finnes det ingen annan möjlighet än att supplera lagen genom att införa en konstitutionell praxis i detta fall, så att andra kammaren beslutar i brist på särskilda lagbestämmelser.

Herr Höglund i Stockholm anmälan.
(Forts.)

Nu har jag med denna framställning vänt mig till herr talmannen, men han har en annan åsikt och har förklarat, att han kommer att vägra proposition på en sådan framställning. Om denna sak kan jag medge att olika meningar kunna råda, och jag vill icke alls på något sätt påstå, att hans uppfattning är olaglig. Under sådana förhållanden skulle, om ett dylikt yrkande framställdes — och detta tillfälle är det enda, då en sådan framställning kan göras, såvida icke särskild motion väcks därom — den som framställer ett sådant yrkande tvinga kammaren att votera om talmannens propositionsvägran, och då skulle saken möjligen komma till konstitutionsutskottet, och det skulle kunna bli en konflikt mellan kammaren och talmannen. Jag anser mig emellertid icke berättigad att ställa kammaren inför ett sådant val nu, då saken är tvistig och då kammarens ledamöter kunna begära, att det genom väckt motion och genom däröver avgivet utskottsutlåtande beredes dem tillfälle att skaffa sig en personlig uppfattning om saken. Nu äventyrar man också, att ett sådant yrkande lättare blir avslaget, vilket till äventyrs icke skulle bli fallet efter en ingående prövning av själva saken. Vid sådant förhållande, herr talman, måste jag i dag avstå från att framställa detta yrkande, med hänsyn till att herr talmannen icke anser sig befogad att upptaga det. Men jag skall för min del taga under överbägande, om saken icke kan komma fram motionsvis, då det är ett allmänt intresse att få denna sak utredd.

Jag har i dag fått anvisning på att en liknande fråga var under behandling vid 1913 års riksdag. Då väcktes i andra kammaren motion av herrar Hamilton och Palmstierna om att i grundlagen skulle införas en bestämmelse som otvetydigt fastslog, att ådömt frihetsstraff icke finge förhindra ledamot att intaga sin plats i kammaren. Motionärerna framhöllo, att de mest lutade åt den åsikten, att detta var grundlagens mening, men att man, då olika meningar förekommo, borde få otvetydiga bestämmelser i det syftet. Konstitutionsutskottets majoritet synes hava gått på den bogen, ehuru de icke tydligt uttalat sig. De förordade en skrivelse med begäran om grundlagsändring i det syfte som motionärerna framställt. Det förefaller därav, som om majoriteten inom konstitutionsutskottet haft den uppfattning som delas av talmanen och även av Kungl. Maj:t, såvitt jag förstår. Under debatten framställdes ett förslag som innebar en modifikation av konstitutionsutskottets utlåtande men som icke drabbade huvudsaken, och detta förslag bifölls av andra kammarens majoritet. Åtskilliga ledamöter av första kammaren hade reserverat sig, och där föll saken alldeles.

Vad nu angår den fråga som har väckts, huruvida den nu gjorda anmälan skall läggas till handlingarna eller om förfallet skall godkännas, så har ju herr Höglund gjort sin anmälan om att han är förhindrad att intaga sin plats och fullgöra sitt riksdagsmannakall, och jag ber då, herr talman, att få yrka, att kammaren ville besluta lägga denna anmälan till handlingarna, på samma gång som den uttalar, att den godkänner förfallet sådant det föreligger. Men jag vill icke i ett sådant godkännande inlägga, att kammaren

också uttalar, att det är ett verkligt förfall, utan det har tillskapats ett förfall, som icke borde vara ett förfall.

Herr Höglunds i Stockholm anmälan.

(Forts.)

Herr E d é n: Herr talman, mina herrar! Jag skall icke ingå på de mera vittutseende frågor, som herr Lindhagen har berört, sålunda icke på den tanke som han först antydde, om kammaren på något sätt skulle söka taga ut herr Höglund ur fängelset — vilket jag anser fullkomligt omöjligt — ej heller på frågan om en ändring bör ske i grundlagens bestämmelser angående en riksdagsmans rätt att fullgöra sin riksdagsmannabefattning — en grundlagsändringsfråga som icke lämpligen bör upptagas vid en debatt som denna. Jag vill uteslutande hålla mig till den sak som föreligger, nämligen herr Höglunds anmälan om förfall.

Här ha framställts två yrkanden, som egentligen endast hava en ganska hårfin skillnad sinsemellan. Det ena går ut på att förfallet skall godkännas, och det andra innehåller att anmälan skall läggas till handlingarna. Jag för min del kan icke förstå, varför icke kammaren skall godkänna det anmälda förfallet vid detta tillfälle, likaväl som kammaren annars alltid, när dylika anmälningar inkomma, giver ett sådant godkännande. Såvitt jag känner till, går det alltid så till, när någon är förhindrad att inställa sig vid riksdagen — vare sig genom tillfälligt missöde eller på annan grund att vederbörande telegraferar eller på annat sätt underrättar därom. Han brukar icke formligen anhålla om ett godkännande av förfallet, utan han endast gör ett meddelande — men i alla händelser godkänner kammaren regelmässigt förfallet. Det synes mig riktigt, att kammaren så gör även nu, så mycket mer som det icke kan vara tal om annat, än att detta *är* ett förfall som allmänna lagen upptager under rubriken »giltigt förfall» — det omnämnes ju till och med direkt i de lagbestämmelser, som det är fråga om. Jag kan alltså fullt ansluta mig till herr Rydén's yrkande, att kammaren skall godkänna det anmälda förfallet, och behöver icke uttala mig om huru förfallet uppkommit. Det är nog, att här föreligger det faktum, att ett obestriddigen *laga* förfall är anmält.

Vad sedan beträffar den frågan, hur denna sak kommer att inverka på herr Höglunds arvode, så tror jag icke, att denna fråga till fullo löses, bara med att kammaren godkänner förfallet nu. Jag kan i detta ögonblick icke bestämt uttala mig om hur med den saken bör förfaras. Jag nödgas förbehålla mig att närmare få tänka över den. Men jag instämmer till fullo med herr Rydén däruti, att, såvitt jag känner, har det under mycket lång tid visat sig, att båda kamrarna samstämmigt *icke* ansett, att bestämmelserna i riksdagsordningens paragraf 23, som det här är fråga om, skulle få tolkas så, att en person som icke inställer sig vid riksdagens början skall förlora 10 kronor av sitt arvode för varie dag han uteblir, när han anmält förfall som godkänts. Efter allt att döma har man ansett, att denna paragraf står i sammanhang med § 30, där det direkt talas om, att kammaren har rättighet att fastställa böter »för den kammarens ledamot, som sig vid riksdagen ej i rätt tid inställer *och därför*

Herr Höglunds i Stockholm anmälan.
(Forts.)

ej visar laga förfall». Det är många skäl, som göra, att man åtminstone i allmänhet sett kan säga, att denna tolkning är den rimliga, och att denna riksdagspraxis har starka skäl för sig. Emellertid, som sagt, den frågan föreligger icke direkt nu.

På sakens nuvarande stadium vill jag endast tillkännagiva, att jag kommer att rösta för att herr Höglunds anmälan om förfall godkännes, då det icke är tal om annat, än att det är ett giltigt förfall i lagens mening.

Herr Petersson i Lidingö villastad: Herr talman! Först ett ord till herr Edén. Han frågade, varför kammaren icke skulle godkänna förfallet nu, då kammaren förut godkänt anmälda förfall. Ja, det har jag förut yttrat mig om, men det undvek herr Edén sorgfälligt att ge sig in på. Det är därför, att ett godkännande av förfallet i nu föreliggande fall antagligen kommer att tolkas så, att kammaren därmed uttalat sin önskan och vilja, att herr Höglund skall få sitt riksdagsmannaarvode, då så skett i andra fall, när förfall förelegat och blivit av kammaren godkända. Anledningen till att herr Rydén framställde sitt yrkande om ett uttryckligt godkännande av förfallet var just den, att han ville hava arvodesfrågan fastslagen genom kammarens beslut. Det går alltså icke att säga, att vi genom ett bifall till herr Rydéns yrkande överlämna åt framtiden, huru därmed skall ske, åtminstone lär det vara herr Rydéns mening att saken nu skall avgöras. Jag antager ock, att vad kammaren i detta fall beslutar, det kommer att vara bestämmande för riksgäldsfullmäktiges beslut beträffande arvodesfrågan. Nu säger jag i stället — och jag tycker, att herr Edéns yttrande, att arvodesfrågan icke vore fullt löst i och med kammarens beslut, skulle bättre stämma överens med min ställning än med hans egen — låt oss lägga denna anmälan till handlingarna. Då hava vi icke uttalat oss i arvodesfrågan. Det var just av denna anledning, som jag tillät mig instämma med herr Hallendorff.

Emellertid begärde jag ordet egentligen med anledning därav att herr Lindhagen nu upprepade, vad han såsom tolkare av grundlagen sade förra gången denna fråga var före. Han uttalade då den meningen, att herr Höglund borde lösgivas för att här intaga sin plats och utöva sitt lagstiftarkall. Herr Lindhagen har till och med gått så långt, att han ifrågasatt att kammaren skulle besluta, att herr Höglund skulle utsläppas från fängelset under riksdagstiden, med vad kraft och verkan lämnar jag därhän. Jag har icke kunnat finna mig i, att detta herr Lindhagens uttalande och denna hans uppfattning skulle få stå utan ett ords gensaga till protokollet. Om herr Lindhagens syn på tingen vill jag säga, att Sveriges lag dock är sådan, att om svensk medborgare begått ett brott och därför blivit av laga domstol sakfällid, så skall han också undergå sitt straff i laga ordning; och den likhet inför lagen som härutinnan nu gäller, den anser jag vara alldeles för värdefull, för att den skulle offras genom något slags undantag för riksdagsmäns räkning. Jag förstår sannerligen icke, hur man egentligen kan

komma fram med en begäran, att en person som undergår straff i fängelse skall släppas ut därifrån för att här i riksdagen deltaga i förhandlingarna. Icke skulle riksdagens anseende vinna därpå.

*Herr Hög-
lands i Stock-
holm anmälan.*

(Forts.)

Då man nu försöker läsa grundlagen så, som herr Lindhagen gör, så vill jag häremot säga, att vad grundlagen stadgar angående riksdagsmans oantastlighet och de garantier den lämnar härför avse något helt annat. Därmed avses nämligen att förekomma den möjlighet, som fordomdags någon gång kunde tänkas inträffa men som numera med våra förhållanden är alldeles utesluten, nämligen att genom administrativa förfoganden eller andra manipulationer en riksdagsman skulle kunna hindras att infinna sig för att fullgöra sitt riksdagsarbete. Men däremot utgår grundlagen från den självklara förutsättningen, att den som är riksdagsman också skall vara i full utövning av sina medborgerliga rättigheter. Och säkerligen hade man, när grundlagen skrevs, aldrig tänkt sig möjligheten därav, att en person som undergår fängelsestraff skulle få sitt straff avbrutet för att inställa sig till deltagande i riksdagsarbete. Det är ett självfallet villkor för att en medborgare skall kunna utöva riksdagsmannabefattning, att han är i full utövning av sina medborgerliga rättigheter.

Vad här vidare talats om, skall jag icke ge mig in på. Man har ordat om vilka förändringar som borde ske och om, att lagen vore ofullständig och att det funnes vissa luckor som borde fyllas, därmed åsyftande särbestämmelser för riksdagsmän i nu ifrågavarande avseende. Jag vill endast, mina herrar, säga, att i förevarande fall finnes ingen ofullständighet i lagen, ty den gäller lika för alla. Den är klar och tydlig, och jag kan icke finna annat, än att lagen ock i detta fall är som den bör vara.

Jag vill sluta med att fortfarande hemställa om bifall till herr Hallendorffs yrkande.

I detta yttrande instämde herr *Andersson* i Skivarp.

Herr *Branting*: Herr talman! Jag måste vända mig först emot det höga sedliga patos, med vilket den siste ärade talaren ville göra gällande, att det skuile vara någonting för riksdagen och hela folket nedsättande, om ett sådant tillstånd kunde tänkas, som att en riksdagsman kunde hämtas ur fängelset för att deltaga i riksdagens förhandlingar. Den ärade talaren glömmer att lagarna äro ofullkomliga, att domstolarna äro ofullkomliga och att det kan förekomma fall, då personer, mot vilkas enskilda heder och mot vilkas anseende såsom fläckfria medborgare intet finnes att invända, lika fullt komma i kollision med lagarna och därigenom kunna berövas sin frihet. Men i sådana fall kan det ingalunda vara nedsättande, om de kunna upptagas i kretsen av ett lands lagstiftare, under det deras lagstiftningsarbete försiggår. Sådant förekommer, som den ärade talaren väl vet, mångenstädes i andra länder, och det har icke nedsatt representationens anseende. Det skulle icke heller göra det om även vi finge sådana bestämmelser, att det kunde ske.

Herr Hög-
lunds i Stock-
holm anmälan.
(Forts.)

För övrigt är ju i själva den sak, som här föreligger, med all tydlighet klargjort, att landet ligger på så sätt, att vad som yrkas av herrar Hallendorff och Petersson i Lidingö villastad är, att kammaren skall genom ett särskilt förfarande, ovanligt och avvikande från den praxis som eljest följes vid detta slags anmälningar, underlätta för riksgäldskontoret och sedan för kammaren, om frågan kommer dit, att förfara på annat sätt än som eljest hittills undantagslöst varit praxis i dylika fall. Det är detta som är syftet med det yrkande, som framförts av dessa talare, medan däremot yrkandet på att man skall förfara i vanlig ordning i detta fall, d. v. s. godkänna förfallet, ställer frågan för herr Høgiund precis på samma sätt som eljest, då ett laga förfall föreligger.

Det förefaller mig, att man icke borde leka kurra gömma med att detta är avsikten och att vi således, när vi gå att votera, i verkligheten redan bestämt oss för, huruvida vi skola betrakta detta förfall som ett vanligt förfall, eller om vi skola lägga en sådan betydelse däri, att det möjliggöres att plocka bort detta riksdagsmannaarvode, som eljest under alla möjliga förhållanden enligt praxis utgår. Herr Peterssons tankegång var i hans första anförande, såvitt jag fattade den, att man *borde* just konstituera en sådan skillnad mellan fängelsestraff såsom hinder och ett sjukdomsfall eller olycksfall eller något personligt hinder som kan inträffa. Men han förbiser då fullkomligt just att kammaren bör ha sin fulla, fria prövningsrätt rörande huru de olika enskilda fallen ligga.

I det redan flera gånger återopade betänkande, som 1913 var före med anledning av fallet Martin, gjorde konstitutionsutskottet en del uttalanden, som jag skall be att få återföra i kammarens minne. För det första underströks, att det här icke i minsta mån är fråga om att upphäva den princip om allas likhet inför lagen, vars återopande nyss framkallade några bravoron. Utan det säges att »här är det emellertid ej i minsta mån fråga om straffets efter-skänkande, utan allenast om möjligheten till ett tillfälligt uppskov med straffverkställigheten, närmast jämförligt med det särskilda skydd mot häktning och annat likartat frihetsberövande, som riksdagsman redan på grund av stadgandet i 111 § regeringsformen åtnjuter». Man har sålunda konstitutionsutskottets auktoritet bakom sig, när man säger, att det skall ingalunda lyckas att avfärda det yrkande, som från vår sida framställts, med en hänvisning till den i och för sig höga och berättigade grundsatsen om allas likhet inför lagen.

Vidare är det en sida av saken, som då underströks av konstitutionsutskottet, nämligen just huru *olika* de skilda fallen kunna ligga, när en riksdagsman berövas friheten. Det kan ju vara på grund av sådana förbrytelser, om vilka den allmänna domen faller enhällig och hård, och var och en förstår, att i sådana fall inöroner icke kammaren gent emot lagen, som då får ha sin gång. Men å andra sidan kan det ju också förekomma fall, där meningarna äro skarpt delade om det berättigade i själva domen, och i sådana fall är det en riksdagens skyldighet att bevaka sina medlemmars rätt, så

långt i dess förmåga står. Det framhölls också av konstitutionsutskottet, att »det lärar därför icke böra fastslås, att den enskilde riksdagsmannen skall äga rätt att *fordra*, att verkställigheten av ett honom ådömt straff skall under pågående riksdag anstå, utan torde en prövning av varje fall böra ske».

Herr Höglunds i Stockholms anmälan
(Forts.)

Det är just på grund av en sådan prövning, som denna kammare förut har fattat ett beslut rörande fallet Höglund, då den vägrade att ögonblickligen godkänna och taga konsekvenserna av en underrätts utslag, som sedermera blivit korrigerat och rättat av överrätterna. I överensstämmelse med den uppfattning, som då kom till synes i andra kammaren, och på grund av hela den syn på detta s. k. förräderimål, som jag tror har mer och mer brett ut sig i vårt land ju mera man avlägsnat sig från den första hetsen emot vad som i våras förekom, tror jag, att andra kammaren gör fullkomligt rätt och hävdar sin ställning för framtiden bäst genom att i det fall som nu föreligger, förfara enligt den vanliga praxis och icke följa herrar Hallendorff och Petersson i Lidingö villastad in på en ny, särskilt priskande praxis beträffande den anmälan som är gjord.

Herr H a m i l t o n: Herr talman! Uppväckandet av denna debatt ådagalägger tydligt en stridslystnad, som icke bådar gott för vårt framtida arbete. Och likväl leva vi i sådana allvarstider, att vi böra gå enade fram.

Det synes mig också, att debatten med skäl kan betecknas som tarvlig. Det gäller över huvud taget en småsak rörande en av våra kamrater, och jag hemställer, om vi icke skulle kunna avsluta densamma och följa den praxis, som vi alltid följt, när det gällt att pröva förfall för riksdagsmän. Jag ber att få hemställt, således att vi förena oss i det yrkande, som blivit framställt av herr Rydén.

Herr L i n d h a g e n: Herr Petersson i Lidingö villastad har tillkännagivit sin ärliga övertygelse, att 4 § riksdagsordningen avser någonting helt annat än vad jag tolkade den till. Det står emellertid icke i paragrafen, ty den lyder helt enkelt: »Ej må någon riksdagsman förmenas att sin riksdagsmannabefattning utöva.» Det är ju ett enkelt dekreterande av herr Petersson i Lidingö villastad, att paragrafen skall omfatta någonting mindre än den till sin allmänna ordalydelse innehåller. Det är mycket möjligt, att man kan historiskt utforska, att denna paragraf tillkommit på grund av ett särskilt missförhållande. Men den har skrivits så, att den även kan omfatta andra kommande missförhållanden, och det är på en sådan tolkning som jag stött mig.

Jag begärde egentligen ordet för att bemöta herr Peterssons i Lidingö villastad sedliga patos. Herr Branting har redan bemött det tillräckligt, och jag ber att få instämma med honom däri. Jag vill endast tillägga ett par ord. Herr Petersson sade, att när någon begått ett brott och sedan domstolen dömt honom för detsamma, så överensstämmer det icke med riksdagens värdighet, att denne man sitter i våra led. Ja, men herr Petersson i Lidingö villastad, det förekommer ofta i politiska mål i synnerhet, att personer dömas för

Herr Höglunds i Stockholm anmälan.
(Forts.)

brott, som de aldrig någonsin begått, och även när formellt taget brottet har begåtts, så har det just i politiska mål visat sig, att detta brott inför historien är det ärofyllaste denne person har gjort.

Herr Hallendorff: Herr talman! Med anledning av den vackra, vältaliga vädjan, som greve Hamilton nyss riktade till oss, skulle jag vilja helt vördsamt hemställa till den ärade talaren, att han ville för sin del söka infria den så mycket som möjligt, när det blir fråga om allvarligare saker och för hela vårt land betydelsefullare saker än den som nu debatteras.

Herr Branting behagade yttra, att vi här vilja inleda en särskild, avvikande och prickande praxis. Ja, fallet är ju avvikande; man har icke haft någon motsvarighet till det, och därför har man icke heller någon helt motsvarande praxis, utan det gäller egentligen här som förut att skapa en praxis. Därmed förfaller den anmärkningen av herr Branting.

För övrigt tillåter jag mig att gentemot de olika yttranden från ett föregående tillfälle, som herr Branting citerade, endast göra den erinran, att då liksom också nu i herr Brantings yttrande förekom mera månhet om den enskilde riksdagsmannens rätt än av det, som i grundlagen är huvudsaken, valkretsarnas rätt att vara representerade. Hade den rätten i föl iakttagits, som det borde ha gjorts och enligt riksdagsordningen skulle ha gjorts, så hade denna diskussion över huvud taget icke nu behövt föras.

Till herr Rydén's replik mot mig vill jag genmäla, att det är sant, att yrkandet i det utlåtande från 1888 års riksdag, som jag citerade, blev av andra kammaren avslaget. Jag har emellertid endast påpekat, att den tolkning av bestämmelsernas innebörd, som då i utlåtandet framfördes, icke i någondera kammaren under de långa diskussioner, som fördes, och vari alla möjliga auktoriteter uppträdde, mötte någon som helst gensaga. Därav har jag tillåtit mig sluta, att dessa auktoriteter åtminstone för sin del icke hade något allvarligt att invända mot den uppfattning, som konstitutionsutskottet gjort gällande. Och det förhållandet ändras ju icke därav, att det framställda praktiska förslaget, som icke berörde den saken, avslogs.

Jag begärde emellertid nu ordet för att med anledning av det yttrande, som herr Edén här hade, försöka få fram någon klarhet. Då herr Edén's yttrande tydligen fattats något olika på olika håll, tillåter jag mig till honom rikta den frågan: innesluter det bifall till herr Rydén's förslag, som herr Edén för sin del yrkade, innesluter det, att arvodesfrågan så att säga godkännes på det sätt, som herr Rydén framställt det, eller innebär det, att den frågan står öppen och oavgjord?

Herr Edén: Herr talman! Innan jag svarar på den av herr Hallendorff framställda frågan, skall jag först be att ännu en gång få slå fast, att när jag för min del yttrar mig i denna sak, så är det utan att på något som helst sätt föra ut den till de allmänna konsekvenser, som dragits av åtskilliga andra talare. Jag

har en gång förut i denna kammare, i våras, haft den ledsamma plikten att taga till orda i fråga om herr Höglunds riksdagsmannaskap. Jag havdade då, att det var min liksom hela kammarens skyldighet att strikte följa grundlagens bud och vidtaga den åtgärd, som detta bud i dåvarande situation otvetydigt krävde. Ur samma synpunkt betraktar jag läget nu. Även nu är det fråga om att direkt tolka en bestämmelse eller rättare flera bestämmelser i riksdagsordningen och handla efter dem. Det är endast detta vi nu ha att göra, och när jag försökt göra det, så har jag kommit till den slutsats, som jag nyss angivit.

*Herr Höglunds i Stockholms anmälan.
(Forts.)*

Herr Petersson i Lidingö villastad anmärkte gent emot mig, att jag skulle ha försökt kringgå den av honom framställda satsen, som lydde, att om man nu godkänner herr Höglunds förfall, så måste detta godkännande ha sin inverkan på arvodesfrågan. Förlåt, men jag har icke kringgått den frågan. Jag har nyss sagt, att jag icke i detta ögonblick kan bestämt säga, att ett godkännande av förfallet ovillkorligen för med sig utbetalning av arvodet, och naturligtvis har jag icke hunnit komma till någon säkrare visshet under de få minuterna sedan jag sist hade ordet. Men den som ställer hela frågan på ett högst besynnerligt sätt, det är herr Petersson i Lidingö villastad själv. Han säger: frågan om arvodet måste hållas öppen, och därför skola vi lägga herr Höglunds anmälan till handlingarna utan godkännande. Jag däremot säger: är herr Höglunds förfall giltigt, så skall det godkännas och icke läggas till handlingarna utan godkännande i ett underförstått syfte. Jag tror, att herr Petersson i Lidingö villastad skall få något svårt att försvara en sådan lagtolkning, att man för att komma åt arvodesfrågan bör underlåta att giva ett godkännande åt förfallet, vilket godkännande icke kan vägras, eftersom detta förfall är i allmänna lagen upptaget såsom giltigt.

Herr Hallendorff frågade om mitt yrkande innesluter att arvodesfrågan är avgjord? Som jag nyss sagt: för min del icke, så vida det över huvud är möjligt att få upp arvodesfrågan igen. Men skulle det komma att visa sig, att ett godkännande av förfallet måste innebära, att arvodet skall utbetalas, då tar jag den konsekvensen hellre än att jag vägrar godkänna förfallet, när förfallet obestriddligen är giltigt.

Herr Rydén i Malmö: Jag tillåter mig fastslå, att det icke i debattens fortsättning har hävdats ens av den förste talaren, att jag skulle ha orätt i min uppfattning, att arvodet enligt obruten praxis skall utbetalas, för så vitt en medlem av riksdagen, som för sent inställer sig, därför visar av kammaren godkänt förfall. Jag vill då bara gent emot herr Petersson i Lidingö villastad, som försökt konstruera fram, att detta skulle vara ett säreget slag av förfall, som skulle föranleda oss att gå ifrån gammal praxis, säga, att det är en ren konstruktion, som han icke har något som helst stöd för i grundlagen, och jag ber honom uppvisa i fall han har det. Jag vill yttermera undertrycka, att riksgäldsfullmäktige genom

Herr Höglunds i Stockholm anmälan.
(Forts.)

det sätt, varpå de tolkade grundlagen i föl i ett fall i första kammaren, ha givit vid handen, att de icke dela den uppfattning, som herr Petersson i Lidingö villastad uttalade, att grundlagen här skulle medgiva ett särskiljande av det slags förfall, som det nu är fråga om.

Herr talman! Jag tvekar icke för min personliga del att i mitt yrkande inlägga ett principuttalande, att vid ett bifall till detsamma bör arvode utgå till herr Höglund.

Herr Hallendorff: Herr talman! Blott den erinran till herr Edén, att vad jag avsett icke varit att på något sätt komma åt arvodesfrågan, utan jag har tagit till orda rätt och slätt därför, att jag icke ansåg det lämpligt, att en fråga av den betydelsen gled undan alldeles obemärkt och kanske kom att liksom anses vara genom tystnaden vid ärendets föredragning avgjord. Vilket mål ju också uppnåts.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad, framställde herr talmannen i överensstämmelse med de därunder förekomna yrkandena propositioner dels att kammaren måtte godkänna det av herr Höglund i Stockholm anmälda förfallet, dels ock att kammaren måtte lägga förevarande anmälan till handlingarna; och blev det anmälda förfallet av kammaren godkänt.

§ 9.

Herr talmannen anmälde, att herr Molin i Dombäcksmark intagit sin plats i kammaren.

§ 10.

Avgåvos följande motioner, nämligen av:

herr *Lindhagen*:

nr 1, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av rätt och tillfälle för parter och deras biträden att sittande övervara rättegångsförhandlingar;

nr 2, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av fast anställning eller vissa andra förmåner åt personer, som stadigvarande äro sysselsatta med städnings- och rengöringsarbete hos statens verk och myndigheter;

nr 3, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av fast anställning eller vissa andra förmåner åt personer, som stadigvarande äro sysselsatta med städnings- och rengöringsarbete hos riksdagens verk och myndigheter; och

nr 4, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående beredande av förbättrad ställning åt vissa å domsagornas kansliér anställda skrivbiträden; samt

herr *Hellberg* i Ljungskile, nr 5, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående reglering i visst syfte av lönerna för de löntagare, vilkas avlöning är beroende av riksdagens beslut.

Ifrågavarande motioner blevo på begäran bordlagda.

§ 11.

Till bordläggning anmälles:

Kungl. Maj:ts nästlidna dag avgivna proposition, nr 1, angående statsverkets tillstånd och behov;

Kungl. Maj:ts på rikssalen upplästa berättelse om vad i rikets styrelse sedan sista lagtima riksdags sammanträde sig tilldragit;

riksdagens år 1916 församlade revisorers berättelser:

om granskningen av riksgäldskontorets tillstånd och förvaltning, och

angående riksbanken; samt

militieombudsmannens ämbetsberättelse.

§ 12.

Ordet lämnades härefter till herr *vice talmannen*, som yttrade:

Ang. föredragningsordningen.

Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren måtte besluta, att Kungl. Maj:ts proposition angående statsverkets tillstånd och behov måtte uppföras sist på föredragningslistan för kammarens nästa sammanträde.

Detta förslag blev av kammaren bifallet.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,51 e. m.

In fidem
Per Cronvall.